ပါဠိသဒ္ဒါ

နာမ

- နာမနာမ်
- သဗ္ဗနာမ် + ဝိဘတ် (သိ–စသည်)၊ (သို့)၁၅–ပစ္စည်း
- သမာသ်
- တဒ္ဓိတ် + ဝိဘတ် (သိ–စသည်)
- ကိတ်
- (ဥပသာရ)
- နိပါတ်

ကြိယာ

- ဓာတ် + ပစ္စည်း + အာချာတ်ဝိဘတ် (တိ–စသည်)
- ဓာတ် + ပစ္စည်း + နာမ်ဝိဘတ် (ပထမာ သိ+ယော)

♣ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ တတြ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ "ဘိက္ခဝေါ"တိ။ "ဘဒန္တေ"တိ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ။ (မ၊ ၁၊ ၈)

♣ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နောင် တော–စသော ၁၅–ပစ္စည်းဆက်နိုင်သည်။ ထိုသို့ဆက်ရာ၌ ပုဒ်ရာဝင်အောင် ဝိဘတ်မသက်ရတော့။ ပစ္စည်းသည်ဝိဘတ်အရာဖြစ်သည်။ ၁၅–ပစ္စည်း ဆက်ထားက အဗျယ။ သိ–စသည့် ဝိဘတ်ဆက်က လိင်သုံးပါးဖြစ်နိုင်။ (ပို့ချချက်–၁၆၁)

♠ ဥပသာရပုဒ်များမှာ သူ့ချည်းသက်သက် ဝိဘတ်ဆုံးလျက် မနေကြ။(ရူဘာဋီ ပ ၃၄၉)

♠ ဥပ ခါရိယံ, အဓိ ဗြဟ္မဒတ္တေ, အဓိ နစ္စေ တို့ကို သမာသ်ဟု ထင်ကြသည်။ သို့သော် ဥပသဒ္ဒါ အဓိသဒ္ဒါ၏ ယှဉ်ရာစပ်ရာဟု ဆိုသဖြင့် ခါရိယံ–ကား ၏–ဟု အနက်ပေးသောကြောင့် ဥပဌ် သမ္ဗာန်၊ ဥပကား သမ္ဗန္ဓီဟု တပုဒ်စီ ခွဲခြား၍ စပ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် ဥပ ခါရိယံ–စသည်မှာ သမာသ်မဟုတ်၊ တပုဒ်စီ။(အခြေပြုသဒ္ဒါ ၆၂၈–၆၂၇)

♠ ဤ ဥပ,အဓိ–တို့သည် 'ဓာတွတ္ထံ ဥပစ္စ သဒ္ဒေန္တိ'နှင့် ညီအောင် ဓာတ်အနက်ကို မပြင်ဆင်နိုင်ကြသောကြောင့် ဥပသာရအမည် မရကြ။ ကမ္မပဝစနီယတို့သာ မည်ကုန်၏။ ကစ္စည်းကျမ်းလာ ကမ္မပ္ပဝစနီယယုတ္တေသုတ်နှင့် မဆိုင်သော ကမ္မပ္ပဝစနီယများစွာ ရှိကုန်သည်။ အပ+သာလာယ၊ ပတိ+သာရိပုတ္တော–တို့၌ အပ,ပတိ–တို့လည်း ကမ္မပ္ပဝစနီယပင်။ (ရူဘာဋီ ပ ၅၁၇)

နာမ်တည်ဆောက်ပုံ

နာမ်ပုဒ် +

ပ	ဧ	သိ	သည်၊ ကား၊ က၊ ကို
	ဗ	ယော	တို့သည်၊ တို့ကို
အာ	ဧ	သိ	အို
	ဗ	ယော	အို — တို့
ဒု	ဧ	အံ	ကို၊ သို့
	ဗ	ယော	တို့ကို၊ တို့သို့
တ	ဧ	နာ	ဖြင့်၊ သည်၊ နှင့်၊ ကြောင့်
	ဗ	ဟိ	တို့ဖြင့်၊ တို့သည်

နာမ်ပုဒ် +

စ	ဧ	သ	အား၊ ငှါ
	ဗ	နံ	တို့အား၊ တို့ငှါ
ပိ	ဧ	သ္မာ	မှ၊ကြောင့်၊အောက်၊ထက်
	ဗ	ဟိ	တို့မှ
ဆ	ဧ	သ	၏၊တွင်၊သည်၊ကို
	ဗ	နံ	တို့၏
သ	ဧ	သ္မိံ	၌၊တွင်၊ကြောင့်၊
	ဗ	သု	တို့၌

ဗုဒ္ဓ+သိ= ဗုဒ္ဓေါ–ဘုရားသည်။
ဗုဒ္ဓ+ယော=ဗုဒ္ဓါ–ဘုရားတို့သည်
သာ+သိ=သာ–ခွေးသည်
သာ+ယော=သာ,သာနော–ခွေးတို့သည်
မုနိ+သိ=မုနိ–ရဟန်းသည်
မုနိ+ယော=မုနီ,မုနယော–ရဟန်းတို့သည်
ဒဏ္ဍီ+သိ=ဒဏ္ဍီ–ဒုတ်ရှိသူသည်
ဒဏ္ဍီ+ယော=ဒဏ္ဍီ,ဒဏ္ဍိနော–ဒုတ်ရှိသူတို့သည်
ဘိက္ခု+သိ=ဘိက္ခု–ရဟန်းသည်
ဘိက္ခု+ယော=ဘိက္ခူ,ဘက္ခဝေါ–ရဟန်းတို့သည်
ပဘူ+သိ=ပဘူ–အစိုးရသောသူ
ပဘူ+ယော=ပဘူ,ပဘုဝေါ=အစိုးရသောသူတို့သည်
ဂေါ+သိ=ဂေါ=နွားသည်
ဂေါ+ယော=ဂါဝေါ,ဂဝေါ–နွားတို့သည်

စိတ္တ+သိ=စိတ္တံ–စိတ်သည်။
စိတ္တ+ယော=စိတ္တာ,စိတ္တာနိ–စိတ်တို့သည်

အဋ္ဌိ+သိ=အဋ္ဌိ–အရိုးသည်
အဋ္ဌိ+ယော=အဋ္ဌီနိ–အရိုးတို့သည်
သုခကာရီ+သိ=သုခကာရီ–ချမ်းသာကိုပြုလေ့ရှိသူ
သုခကာရီ+ယော=သုခကာရီ,သုကာရီနိ
အာယု+သိ=အာယု–အသက်သည်
အာယု+ယော=အာယူ,အာယူနိ–အသက်တို့သည်
ဂေါတြဘူ+သိ=ဂေါတြဘု–ဂေါတြဘူစိတ်သည်
ဂေါတြဘူ+ယော=ဂေါတြဘူ,ဂေါတြဘူနိ
စိတ္တဂေါ+သိ=စိတ္တဂု–
စိတ္တဂေါ+ယော=စိတ္တဂူ,စိတ္တဂူနိ–

ကညာ+သိ=ကညာ–အမျိုးသမီးသည်
ကညာ+ယော=ကညာ,ကညာယော–အမျိုးသမီးတို့သည်
ရတ္တိ+သိ=ရတ္တိ–ညည့်သည်
ရတ္တိ+ယော=ရတ္တီ,ရတ္တိယော–ညည့်တို့သည်
ဣတ္ထီ+သိ=ဣတ္ထီ–မိန်းမသည်
ဣတ္ထီ+ယော=ဣတ္ထီ,ဣတ္ထိယော–မိန်းမတို့သည်
ဓေနု+သိ=ဓေနု–နွားမသည်
ဓေနု+ယော=ဓေနူ,ဓေနုယော–နွားမတို့သည်
ဇမ္ဗူ+သိ=ဇမ္ဗူ–သပြေပင်သည်
ဇမ္ဗူ+ယော=ဇမ္ဗူ,ဇမ္ဗုယော–သပြေပင်တို့သည်
ဂေါ+သိ=ဂေါ,ဂါဝီ–နွားမသည်
ဂေါ+ယော=ဂါဝီ,ဂါဝိယော–နွားမတို့သည်

ဝတ္တမာန်

ပစ္စုပ္ပန် (၏/သည်)

ေ	တိ	န္တိ	ရေ
	သိ	ထ	
ေ	မိ	မ	

ဘဝိဿန္တိ

အနာဂတ် (မည်/လတံ့)

(ဿ)တိ	(ဿ)န္တိ	ရေ
(ဿ)သိ	(ဿ)ထ	
(ဿာ)မိ	(ဿာ)မ	

အဇ္ဇတ္တနီ

အတိတ် (ခဲ့သည်/ပြီ)

–ိ, ကျေ,တ္ထ	–ီ	–ုံ	–ိံသု, –ံသု၊
၊,–ိ,သိ,တ္ထ,တ္ထော,ကျေ	ေ–ါ	တ္ထ	
တ္ထံ	–ိံ	မှာ	မှ

ပဉ္စမီ

ဆုတောင်း/ဆုပေး/ခိုင်း

ေ	တု	န္တု
ေ	ဟိ	ထ
	မိ	မ

သတ္တမီ

အကြံအစီ(ရာ၏)

–ာ,ေ	ေယျ	ေယျုံ	
ေ	ေယျာသိ	ေယျာထ	
ေ	ေယျာမိ	ေယျာမ	ေ,ေယျာမှ,ေမှ

ကာလာတိပတ္တိ

အကယ်၍(လောက်ရာပြီ)

ဿ	ဿာ	ဿံသု	
ဿ	ဿေ	ဿထ	
	ဿံ	ဿာမှာ	ဿာမှ

ပို့ချချက် ၁၇၀–၁၈၁